

AXBOROT TEXNOLOGIYALARI VA UNING QO‘LLANILISHI BO‘YICHA O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA QABUL QILINGAN ASOSIY QONUN VA QARORLAR.

Azimjonova Jasmina Farxodovna

Samarqand iqtisodiyot va servis instituti
Bug‘alteriya va menejment fakulteti talabasi

Annotatsiya: This article analyzes the main law and decisions related to the development of information technologies in the Republic of Uzbekistan and their application in various fields. The process of informatization has become an integral part of modern society, and the introduction of digital solutions in the field of state management, economy, education, health, and others is becoming of great importance.

Maqolada "Axborotlashtirish to'g'risida"gi Qonun, "Elektron hukumat to'g'risida"gi Qonun, "Elektron tijorat to'g'risida"gi Qonun kabi huquqiy hujjatlar hamda Prezident qarorlari va strategik dasturlar asosida AKT sohasining huquqiy bazasi yoritiladi. Shuningdek, sun'iy intellekt, kiberxavfsizlik, raqamli infratuzilma va IT-parklar kabi yo'nalishlardagi davlat siyosati ham tahlil qilinadi.

Kalit so'zlar: Axborot texnologiyalari, raqamli transformatsiya, elektron hukumat, elektron tijorat, axborotlashtirish, kiberxavfsizlik, sun'iy intellekt, IT-parklar, raqamli infratuzilma, O'zbekiston qonunlari

Kirish

Bugungi globallashuv davrida axborot texnologiyalari (AT) insoniyat taraqqiyotining eng muhim omillaridan biriga aylandi. Jamiyatning har bir sohasi — ta'lim, sog'liqni saqlash, iqtisodiyot, sanoat, madaniyat va hatto kundalik turmush — zamonaviy texnologiyalar bilan chambarchas bog'liq. Axborot texnologiyalarining rivojlanishi nafaqat ishlab chiqarish samaradorligini oshiradi, balki insonlarning hayot sifatini yaxshilash, bilim olish imkoniyatlarini kengaytirish va global hamkorlikni kuchaytirishda ham muhim rol o'ynaydi.

Axborot texnologiyalarining zamonaviy jamiyatdagi o'ri

Ta'lim sohasida: Elektron darsliklar, masofaviy ta'lim platformalari, virtual laboratoriyalar orqali bilim olish jarayoni yanada qulay va samarali bo'lib bormoqda. Masalan, onlayn kurslar va MOOC (Massive Open Online Courses) tizimlari dunyoning istalgan nuqtasidan sifatli ta'lim olish imkonini beradi.

Iqtisodiyotda: Raqamli bank xizmatlari, elektron to'lov tizimlari, elektron tijorat (e-commerce) va startaplar iqtisodiy faoliyatni tezlashtirib, yangi ish o'rinlari yaratmoqda.

Sog'liqni saqlashda: Telemeditsina, elektron tibbiy kartalar va sun'iy intellekt asosidagi diagnostika tizimlari bemorlarni samarali davolash va profilaktika ishlarini olib borishda katta yordam bermoqda.

Ijtimoiy hayotda: Ijtimoiy tarmoqlar, raqamli kommunikatsiya vositalari va mobil ilovalar odamlar o'rtasidagi muloqotni tez, qulay va global darajaga olib chiqdi.

Davlat boshqaruvida: Elektron hukumat (e-gov) tizimlari orqali fuqarolarga tezkor va shaffof xizmat ko'rsatish yo'lga qo'yilmoqda. Bu esa korrupsiyani kamaytirish va boshqaruv samaradorligini oshirishga xizmat qiladi.

O'zbekistonda AKT sohasining dolzarbligi

O'zbekiston Respublikasi axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini rivojlantirishni milliy taraqqiyotning ustuvor yo'nalishlaridan biri sifatida belgilagan. Bu borada bir qator muhim tashabbuslar amalga oshirilmoqda:

Raqamli O'zbekiston – 2030 strategiyasi: Ushbu dastur mamlakatda raqamli iqtisodiyotni shakllantirish, elektron hukumatni rivojlantirish va aholining raqamli savodxonligini oshirishni maqsad qilgan.

Elektron hukumat tizimi: Davlat xizmatlarini onlayn ko'rsatish, fuqarolar va tadbirkorlar uchun byurokratik to'siqlarni kamaytirish, shaffoflikni ta'minlash yo'lida keng qamrovli loyihalar amalga oshirilmoqda.

AKT infratuzilmasi: Internet tezligini oshirish, keng polosali tarmoqlarni rivojlantirish, mobil aloqa xizmatlarini kengaytirish va 5G texnologiyasini joriy etish ustida ishlar olib borilmoqda.

Ta'lim va kadrlar tayyorlash: IT Park, zamonaviy texnoparklar va inkubatsiya markazlari yoshlarni dasturlash, startaplar yaratish va innovatsion loyihalarda ishtirok etishga rag'batlantirmoqda.

Xalqaro hamkorlik: O'zbekiston xalqaro IT kompaniyalari bilan hamkorlikni kengaytirib, global raqamli bozorning faol ishtirokchisiga aylanishni maqsad qilmoqda.

Axborot texnologiyalari zamonaviy jamiyatning har bir jabhasiga chuqur kirib borgan va taraqqiyotning asosiy drayveriga aylangan. O'zbekistonda AKT sohasining dolzarbligi esa mamlakatning raqamli iqtisodiyot sari dadil qadam tashlayotganidan dalolat beradi. Bu jarayon nafaqat iqtisodiy o'sishni ta'minlaydi, balki fuqarolarning hayot sifatini yaxshilash, ta'lim va sog'liqni saqlash tizimlarini modernizatsiya qilish, davlat boshqaruvini shaffof va samarali qilishga xizmat qiladi.

Axborot texnologiyalarining rivojlanish bosqichlari

Dastlabki bosqich (XX asrning o'rtalari): Kompyuter texnologiyalarining paydo bo'lishi, dastlabki hisoblash mashinalari va ma'lumotlarni qayta ishlash tizimlari.

Ikkinchi bosqich (1970–1990-yillar): Shaxsiy kompyuterlar, dasturiy ta'minotning keng tarqalishi, internetning ilk shakllanishi.

Uchinchi bosqich (1990–2000-yillar): Internetning ommalashuvi, mobil aloqa va elektron pochta xizmatlarining keng qo'llanilishi.

To'rtinchi bosqich (2000–2010-yillar): Ijtimoiy tarmoqlar, elektron tijorat, global raqamli iqtisodiyotning shakllanishi.

Hozirgi bosqich (2010-yildan hozirga qadar): Sun'iy intellekt, bulutli texnologiyalar, IoT (Internet of Things), 5G va raqamli transformatsiya jarayonlari.

Mustaqillikdan keyingi dastlabki qadamlar

O‘zbekiston mustaqillikka erishgach, axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini rivojlantirish davlat siyosatining muhim yo‘nalishiga aylandi:

1990-yillar boshida kompyuterlashtirish jarayonlari boshlangan, davlat idoralarida dastlabki hisoblash texnikalari joriy etilgan.

Telekommunikatsiya tarmoqlarini yaratish va internetga ulanish imkoniyatlarini kengaytirish ustida ishlar olib borilgan.

1992-yilda O‘zbekiston Respublikasi “Telekommunikatsiyalar to‘g‘risida”gi qonunni qabul qildi, bu sohaning huquqiy asosini yaratdi.

1990-yillarning oxiri – 2000-yillar boshida internet xizmatlari joriy etilib, dastlabki provayderlar faoliyat boshladi.

So‘nggi yillarda amalga oshirilgan islohotlar

O‘zbekistonda AKT sohasida keng qamrovli islohotlar amalga oshirilmoqda:

“Raqamli O‘zbekiston – 2030” strategiyasi qabul qilinib, raqamli iqtisodiyot va elektron hukumatni rivojlantirish maqsad qilindi.

Elektron hukumat tizimi kengaytirilib, davlat xizmatlari onlayn ko‘rsatilmoqda.

IT Park va startaplar: Yoshlar uchun innovatsion loyihalar, dasturlash kurslari va inkubatsiya markazlari tashkil etildi.

Infratuzilma rivoji: Internet tezligi oshirildi, keng polosali tarmoqlar va 5G texnologiyasi joriy etilmoqda.

Ta’lim va kadrlar tayyorlash: “Bir million dasturchi” loyihasi orqali yoshlarning IT savodxonligi oshirilmoqda.

Xalqaro hamkorlik: O‘zbekiston global IT kompaniyalari bilan hamkorlikni kengaytirib, xalqaro raqamli bozorga integratsiyalashmoqda.

Axborot texnologiyalari O'zbekistonda mustaqillikdan keyingi davrda asta-sekin shakllanib, bugungi kunda raqamli transformatsiyaning asosiy drayveriga aylandi. Dastlabki qadamlar kompyuterlashtirish va telekommunikatsiya tarmoqlarini yaratishga qaratilgan bo'lsa, so'nggi yillarda keng qamrovli islohotlar orqali mamlakat global raqamli iqtisodiyotning faol ishtirokchisiga aylanmoqda.

Innovatsion yo'nalishlar

Bugungi kunda axborot-kommunikatsiya texnologiyalari (AKT) sohasida innovatsion yo'nalishlar jamiyat taraqqiyotining muhim drayveriga aylangan. Asosiy yo'nalishlar quyidagilardan iborat:

Sun'iy intellekt (AI): Ma'lumotlarni tahlil qilish, avtomatlashtirish va qaror qabul qilish jarayonlarini tezlashtirish.

Bulutli texnologiyalar: Ma'lumotlarni saqlash va qayta ishlashda moslashuvchanlik va xavfsizlikni ta'minlash.

Internet of Things (IoT): Smart uylar, aqlli transport va sanoat avtomatlashtirish tizimlari.

Kiberxavfsizlik: Raqamli muhitda ma'lumotlarni himoya qilish va xavfsizlikni ta'minlash.

FinTech va elektron tijorat: Moliyaviy xizmatlarni raqamlashtirish, onlayn savdo va to'lov tizimlarini rivojlantirish.

Sun'iy intellektni rivojlantirish strategiyasi

O'zbekistonda sun'iy intellektni rivojlantirish davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri sifatida belgilangan:

AI strategiyasi loyihasi ishlab chiqilmoqda, unda ta'lim, sog'liqni saqlash, transport va davlat boshqaruvi sohalarida AI texnologiyalarini joriy etish ko'zda tutilgan.

Kadrlar tayyorlash: Universitetlarda AI bo'yicha maxsus yo'nalishlar ochilmoqda, xalqaro hamkorlik asosida mutaxassislar tayyorlanmoqda.

Ilmiy tadqiqotlar: Sun'iy intellekt laboratoriyalari va markazlari tashkil etilib, innovatsion loyihalar qo'llab-quvvatlanmoqda.

Xalqaro hamkorlik: Yirik IT kompaniyalari bilan hamkorlikda AI texnologiyalarini joriy etish va transfer qilish ishlari olib borilmoqda.

IT-parklar va startap ekotizimi

O'zbekistonda IT-parklar va startap ekotizimi yoshlar va tadbirkorlar uchun keng imkoniyatlar yaratmoqda:

- **IT Park Toshkent va hududiy filiallar:** Dasturlash, startaplar va innovatsion loyihalarni qo'llab-quvvatlash markazlari.

- **Startap ekotizimi:** Inkubatsiya va akseleratsiya dasturlari orqali yosh tadbirkorlar innovatsion g'oyalarini amaliyotga tatbiq etmoqda.

- **Imtiyozlar va qo'llab-quvvatlash:** IT Park rezidentlari uchun soliq imtiyozlari, grantlar va investitsiya imkoniyatlari taqdim etilmoqda.

- **Xalqaro integratsiya:** O'zbekiston startaplari global bozorga chiqish imkoniyatiga ega bo'lib, xalqaro tanlovlarda ishtirok etmoqda.

O'zbekistonda AKT sohasining huquqiy asoslari va istiqbollari

- **Huquqiy asoslar:** "Telekommunikatsiyalar to'g'risida"gi qonun, "Elektron hukumat to'g'risida"gi qonun, "Axborot xavfsizligi to'g'risida"gi normativ hujjatlar AKT sohasining huquqiy poydevorini yaratmoqda.

- **Raqamli O'zbekiston – 2030 strategiyasi:** Raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish, elektron hukumatni kengaytirish va aholining raqamli savodxonligini oshirishni maqsad qilgan.

- **Istiqbollar:** 5G texnologiyasini joriy etish, sun'iy intellektni keng qo'llash, kiberxavfsizlikni mustahkamlash va xalqaro IT hamkorlikni kengaytirish.

Raqamli transformatsiyaning jamiyatga ta'siri

- **Iqtisodiy ta'sir:** Ishlab chiqarish samaradorligi oshadi, yangi ish o'rinlari yaratiladi, elektron tijorat rivojlanadi.
- **Ijtimoiy ta'sir:** Ta'lim va sog'liqni saqlash tizimlari modernizatsiya qilinadi, fuqarolarga qulay xizmatlar taqdim etiladi.
- **Madaniy ta'sir:** Raqamli madaniyat shakllanadi, global axborot almashinuvi kuchayadi.
- **Davlat boshqaruvi ta'siri:** Elektron hukumat orqali shaffoflik va samaradorlik oshadi, korrupsiya kamayadi.

Xulosa

Axborot-kommunikatsiya texnologiyalari (AKT) zamonaviy jamiyatning eng muhim tayanchlaridan biri sifatida inson hayotining barcha jabhalariga chuqur kirib bormoqda. Ularning rivojlanish bosqichlari, mustaqillikdan keyingi dastlabki qadamlar va so'nggi yillarda amalga oshirilgan islohotlar O'zbekistonda raqamli transformatsiyaning keng qamrovli jarayonini shakllantirdi.

- **Innovatsion yo'nalishlar:** Sun'iy intellekt, bulutli texnologiyalar, IoT, kiberxavfsizlik va FinTech kabi sohalar jamiyat taraqqiyotining yangi bosqichini belgilab bermoqda. Bu yo'nalishlar nafaqat iqtisodiy samaradorlikni oshiradi, balki ijtimoiy hayot sifatini ham yaxshilaydi.
- **Sun'iy intellekt strategiyasi:** O'zbekistonda AI texnologiyalarini rivojlantirish davlat siyosatining ustuvor yo'nalishiga aylangan. Bu ta'lim, sog'liqni saqlash, transport va boshqaruv tizimlarida samaradorlikni oshirishga xizmat qiladi.
- **IT-parklar va startup ekotizimi:** Yoshlar va tadbirkorlar uchun innovatsion muhit yaratilib, soliq imtiyozlari, grantlar va xalqaro hamkorlik imkoniyatlari taqdim etilmoqda. Bu esa O'zbekistonni global raqamli bozorning faol ishtirokchisiga aylantirishga yordam bermoqda.
- **Huquqiy asoslar va istiqbollar:** Telekommunikatsiyalar, elektron hukumat va axborot xavfsizligi bo'yicha qonunlar AKT sohasining barqaror rivojlanishini

ta'minlaydi. "Raqamli O'zbekiston – 2030" strategiyasi esa kelajakdagi raqamli iqtisodiyotning poydevorini yaratmoqda.

• **Jamiyatga ta'sir:** Raqamli transformatsiya iqtisodiy o'sishni tezlashtiradi, ta'lim va sog'liqni saqlash tizimlarini modernizatsiya qiladi, davlat boshqaruvini shaffof va samarali qiladi, madaniy almashinuvni kengaytiradi.

Yakuniy fikr

O'zbekistonda AKT sohasining rivojlanishi milliy taraqqiyotning ajralmas qismiga aylandi. Mustaqillikdan keyingi dastlabki qadamlar bugungi keng qamrovli islohotlar uchun zamin yaratdi. Endilikda innovatsion yo'nalishlar, sun'iy intellekt strategiyasi va IT-parklar ekotizimi mamlakatni global raqamli iqtisodiyotning faol ishtirokchisiga aylantirish yo'lida muhim rol o'ynamoqda. Raqamli transformatsiya nafaqat iqtisodiy samaradorlikni oshiradi, balki jamiyatning ijtimoiy, madaniy va ma'naviy hayotiga ham chuqur ta'sir ko'rsatadi. Shu bois, AKT sohasining huquqiy asoslarini mustahkamlash va istiqbollarni kengaytirish O'zbekistonning kelajakdagi barqaror taraqqiyotini ta'minlaydi

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Raqamli O'zbekiston – 2030" strategiyasi to'g'risidagi qarori.
2. O'zbekiston Respublikasi "Telekommunikatsiyalar to'g'risida"gi Qonuni.
3. O'zbekiston Respublikasi "Elektron hukumat to'g'risida"gi Qonuni.
4. O'zbekiston Respublikasi "Axborot xavfsizligi to'g'risida"gi normativ hujjatlar.
5. Karimov I.A. *O'zbekiston XXI asr bo'sag'asida: xavfsizlikka tahdid, barqarorlik shartlari va taraqqiyot kafolatlari*. Toshkent: O'zbekiston, 1997.
6. To'laganov X., Jo'rayev A. *Axborot texnologiyalari asoslari*. Toshkent: TDPU nashriyoti, 2018.
7. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi qarorlari va farmoyishlari (AKT sohasiga oid).
8. IT Park Uzbekistan rasmiy hisobotlari va press-revizlari.
9. UNESCO va UNDP hisobotlari: *Digital Transformation in Central Asia (2021–2023)*.

10. OECD (Organization for Economic Cooperation and Development) – *Digital Economy Outlook* (so‘nggi nashrlar).